

Verslag jury design challenge

Onze Energie Ons Landschap

Met verbeelding tot energieopwekking en natuurverbetering aan de A67

vrijdag 15 januari

2021

Initiatiefnemer & uitschrijver: Staatsbosbeheer en Kunstloc Brabant i.s.m. Nationaal Landschap Groene Woud (project ECCO)

Projectpartners: Landschapstriënnale 2021, Rijkswaterstaat,
Provincie Noord-Brabant en gemeente Heeze-Leende

Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1. Context en ontwerpogave

2. Samenstelling jury, selectie en selectiecriteria

3. Procedure

3.1. Aanmelden teams en documenten

3.2. Procedure selectie

4. Uitslag

4.1. Juryoordeel van de 6 geselecteerde teams

5. Hoe nu verder?

5.1. Planning

5.2. Twee expertmeetings

5.3. Expositie en dialoogsessie tijdens de Landschapstriënnale 2021

6. Contacten

1. Inleiding

Staatsbosbeheer, Kunstloc Brabant en Nationaal Landschap Het Groene Woud schrijven i.s.m. gemeente Heeze-Leende, provincie Noord-Brabant en Rijkswaterstaat in het kader van de Landschapstriënnale 2021 de Design Challenge uit:

“Onze Energie, Ons Landschap”

Met verbeelding tot energieopwekking en natuurverbetering aan de A67

Met deze Design Challenge willen Staatsbosbeheer en Kunstloc Brabant een stimulans geven aan verbindend ontwerpen tussen diverse maatschappelijke opgaven. De ambitie is om met ontwerpend onderzoek te verkennen hoe we de ruimtelijke kwaliteit, energieopwekking en natuurverbetering kunnen combineren en te verbeelden hoe het anders kan. En daarmee burgers, particuliere initiatieven, gemeenten, provincie en Rijk inspireren, verleiden en de meerwaarde tonen van creatief en verbeeldend ruimtelijk ontwerp. De casus aan de A67 in Midden-Brabant is een voorbeeld voor andere regio's waar dezelfde thema's spelen.

1.1. Context en ontwerppogave

De Landschapstriënnale met de titel “High Green – Innovating the Landscape” wordt georganiseerd door de stichting Landschapstriënnale en Het Groene Woud (Van Gogh Nationaal Park i.o.). Marco Vermeulen is de curator van het programma. Dit bestaat o.m. uit tien zogenoemde Landschapslaboratoria. In elk laboratorium wordt met verschillende partners en actoren uit het ‘landschapsveld’ een actueel thema uitgewerkt op verschillende schaalniveau's: mondiaal, (inter-) nationaal, regionaal en lokaal. www.landschapstriënnale.nl

In het Landschapslaboratorium “Onze Energie, Ons Landschap” wordt met verschillende partners in masterclasses ingegaan op de ruimtelijke, natuurlijke en maatschappelijke veranderingen die het energievraagstuk ons brengt. De Design Challenge “Onze energie, Ons landschap” is onderdeel van dit Landschapslaboratorium en wil hierop een aanvulling en verbindende factor zijn.

We zoeken een antwoord op de ontwerpvraag:

“Hoe kunnen we een geluidswerende voorziening ontwerpen waarbij energietransitie wordt gekoppeld aan het toevoegen van ruimtelijke kwaliteit in het landschap. En tevens een bijdrage levert aan de versterking van de natuur en het landschap op een manier die tot de verbeelding spreekt.”

Deze vraag is vertaald in de volgende casus voor het snelweglandschap van de A67 ter hoogte van de Strabrechtse Heide:

Hoe creëren we een duurzame geluidsvoorziening, die zowel een meerwaarde levert aan:

- de natuurlijke omgeving
- het terugdringen van belastende emissies
- de beleving van het gebied
- het opwekken van energie
- biodiversiteit
- cultureel erfgoed
- burgerparticipatie (hoe kun je conform het klimaatakkoord ook burgers een rol geven om jullie idee te realiseren)

We willen hiervoor mogelijke oplossingsrichtingen ontwikkelen die specifiek voor de genoemde casus of elders in Nederland toegepast kunnen worden. De oplossingen moeten innovatiever zijn dan een stapeling van functies en zullen de verbeelding moeten aanspreken. En daarmee een breder draagvlak voor transitie vormen. In combinatie met de natuur- en geluidsopgave zoeken we binnen

deze prijsvraag naar slimme, duurzame en multifunctionele oplossingsrichtingen vanuit hernieuwbare energievormen. Gevraagd is vernieuwingszin, creativiteit en de kracht om te verbeelden!

Casus van deze Design Challenge is de geluidswerende voorziening die is voorzien aan de A67 ter hoogte van de Strabrechtse Heide. Deze locatie is exemplarisch voor meerdere locaties in Nederland waar kwetsbare natuur en infrastructuur of industrie elkaar raken.

2.Samenstelling jury, selectie en selectiecriteria

De onafhankelijke en deskundige jury bestaat uit:

Jannemarie de Jonge (voorzitter)	CRA, Rijksadviseur voor het landschap
Toon Bosmans	Wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling, Kunst en Cultuur, Duurzaamheid en Energietransitie, gemeente Heeze-Leende
Angèle Reinders	Professor Design of Sustainable Energy Systems, Technische Universiteit Eindhoven en Associate Professor in Sustainable Energy and Design, Universiteit van Twente
Sven Stremke	Professor Landscape Architecture, Academie van Bouwkunst Amsterdam en Associate Professor Wageningen University&Research
Jan Dirk van Duijvenbode	Innovator Rijkswaterstaat

De jury werd bij de beraadslaging ondersteund door Ruben Weggemans van Provincie Noord-Brabant, Jan Janse van Staatsbosbeheer, Hermelinde van Xanten en Netty van de Kamp, adviseurs Kunstloc Brabant. De jury heeft in de week van 11 januari 2021 alle aanmeldingen ontvangen en is gevraagd hieruit (oorspronkelijk 4) teams te selecteren die worden uitgenodigd deel te nemen, op basis van vooraf vastgestelde criteria. De selectiecriteria zijn:

- Kwaliteit en multidisciplinaire samenstelling van het team
- Verbeeldingskracht en onderzoekend karakter van het portfolio
- Overtuigingskracht van de motivatie die in de visie op de opgave naar voren komt.

Daarnaast is er gestreefd naar diversiteit tussen de verschillende teams: oude rotten en jonge honden, verschillende ontwerpstijlen en motivaties.

Op 15 januari 2021 vond de jury bijeenkomst plaats en is op basis van de criteria een afweging gemaakt tussen de inzendingen. Er zijn uiteindelijk 6 teams geselecteerd, dankzij een aanvullende bijdrage op het reeds beschikbare budget van de provincie Noord-Brabant en gemeente Heeze-Leende. In de uitvraag is vooraf gesteld dat over de onafhankelijke selectie van de jury niet kan worden gecorrespondeerd.

3.Procedure

3.1.Aanmelden teams en documenten

Professionals vanuit de kennisvelden architectonisch ontwerp, landschapsontwerp, beeldende kunst en vormgeving en social design, hernieuwbare energie, etc. konden zich in teamverband aanmelden. Elk team bestaat uit 2 tot maximaal 4 personen, die elkaar qua expertise aanvullen zodat het goed mogelijk is tot een uitwerking te komen van de visie.

De aanmelding bestaat uit twee documenten (max. 20MB):

Word-document met daarin:

- De naam van de contactpersoon/hoofdverantwoordelijke van het team + emailadres + telefoonnummer
- Namen van de deelnemers binnen het team, leeftijd (een variatie daarin wordt op prijs gesteld), aantal jaren relevante werkervaring en functieomschrijving per persoon binnen deze challenge (maximaal 50 woorden per persoon)
- Een motivatie van maximaal 400 woorden waarin de affiniteit, ervaring en een visie op het onderwerp van deze Design Challenge wordt toegelicht.

Pdf-document met een beknopt portfolio (maximaal 2 x A3 met twee tot vijf relevante projecten in beeld én korte tekst, let daarbij op de leesbaarheid): de pdf wordt geprint beoordeeld. Er wordt binnen het portfolio niet gevraagd naar ontwerpoplossingen voor deze challenge.

In totaal zijn er 28 inschrijvingen ingezonden, die zijn getoetst op de inzendingsvoorwaarden met betrekking tot de opgave, in te zenden stukken en administratie. Hierbij werd 1 van de 28 aanmeldingen ongeldig verklaard. De overgebleven 27 inschrijvingen zijn voorgelegd aan de jury en inhoudelijk beoordeeld.

3.2.Procedure selectie

In de voorbereiding selecteerde ieder jurylid vijf favoriete teams uit de reeks van aanmeldingen op basis van scores op de drie criteria:

0 punten=voldoet niet

1 punt=voldoet enigszins

2 punten=voldoet goed

Tevens kreeg men de mogelijkheid een zgn. joker in te zetten. Dit voor een inzending die ondanks een wellicht wat lagere score op de criteria, toch echt als interessant wordt gezien.

4.Uitslag

Tijdens de jury-bespreking op vrijdag 15 januari 2021 werd de uitkomst hiervan geïnventariseerd:

Ronde 1: van de 26 inzendingen werden er 15 door één of meerdere juryleden voorgedragen.

Hieruit zijn 3 teams geselecteerd die ieder door 3 of meer juryleden zijn beoordeeld met 5 of meer punten.

Ronde 2: van de overige 12 teams bleven er na bespreking 9 over die door 2 of meer juryleden zijn beoordeeld met 3 punten of meer.

Ronde 3: Hierna volgde ronde 3, waarin 6 teams zijn geselecteerd. Bij selectie is naast de scores ook gekeken naar inzet van 'jokers', naar diversiteit in de benadering en visie van de teams, en naar diversiteit op basis van leeftijd, samenstelling team en portfolio.

Onderstaand de zes teams en hun samenstelling (in willekeurige volgorde):

- 1) Cécilia Gross (42), architect; Maïke van Stiphout (56), landschapsarchitect; Reinier Bosch (40), kunstenaar; Hermen Jansen (37), projectverantwoordelijke o.a. ontwerpend onderzoek mobiliteit en duurzame energieopwekking
- 2) Frank Talsma (45), landschapsarchitect; Ronald Buiting (58), ecooloog; Ad Kil (55), architect; Ro Koster (57), interieurarchitect/kunstenaar

- 3) Lars van Vianen (34), ontwerpend onderzoeker; Sander Boer (48), architect
- 4) Marieke de Keijzer (39), landschapsarchitect; Iris de Kievith (49), architect; Annemarie Piscaer (41), ontwerper
- 5) Matthijs la Roi (33), architect/kunstenaar; Kyriakos Chatziparaskevas (38), architect; Andre Posnansky (42), adviseur duurzame energieproductie en innovatie
- 6) Paul de Kort (59), beeldend kunstenaar; Isabella Hol (27), landschapsarchitect, Eddy Wymenga (58), ecooloog; Arno Eisses (56), geluidsexpert.

4.1. Juryoordeel van de 6 geselecteerde teams (in willekeurige volgorde)

1. Cécilia Gross/Venhoeven CS

De jury beoordeelt zowel de teamsamenstelling als de verbeeldingskracht en het onderzoekend karakter van het portfolio hoog. De teamleden van team Venhoeven CS, DS en Studio Solarix zijn ieder op hun eigen terrein bezig met de grote transities t.a.v. mobiliteit, landschap en circulaire economie. Ze hebben deelgenomen aan divers onderzoek en hebben veel ervaring met besluitvorming en implementatie van energiestrategieën. In hun visie nemen zij mee hoe de geluidswand die nu noodzakelijk is ook in de toekomst tot de natuurlijke biotoop van de weg zal behoren. De jury is erg nieuwsgierig naar de uitwerking hiervan.

2. Frank Talsma

De jury oordeelt dat het hier om een interessant team gaat waarin naast landschappers en architecten, ook een ecooloog is betrokken. Waarmee aandacht voor het verbeteren van de natuurkwaliteit en het vergroten van de biodiversiteit wordt geborgd. Het team brengt veel ervaring met grote complexe (infrastructurele) projecten mee, waarin verschillende partijen en veelal tegengestelde belangen bij elkaar gebracht moeten worden.

De jury is verrast door de originele visie waarin zij aangeven in plaats van een kunstmatige 'harde' barrière, willen inzetten op het inrichten van een 'geluidsduinenlandschap'. Een nieuw landschap zo ontworpen dat het verkeersgeluid afneemt. Bovendien betrekken zij voor de energieopgave ook de bredere omgeving in hun visie.

3. Lars van Vianen

Het tweekoppige team Van Vianen en Boer van respectievelijk Scape Agency en de multidisciplinaire studio MAUC krijgt van de jury een positieve beoordeling op verbeeldingskracht en onderzoekend vermogen. Hun kijk op mobiliteit als een instrument voor sociale, economische, technologische en ecologische innovatie prikkelt de jury. Het portfolio geeft blijk van conceptueel denkvermogen. Wel geeft de jury aan dat zij de visie minder onderbouwd vindt. Men is nieuwsgierig hoe dit team deze uitdagingen vanuit een natuurecologisch kader aan gaat en hoe er een landschap wordt gecreëerd, waarin natuur en technologie op een duurzame manier samenkomen.

4. Marieke de Keijzer

Het team van Marieke de Keijzer gooit hoge ogen bij de jury door de samenstelling en de wijze waarop ze verbeeldingskracht willen inzetten. De afwijkende visie en voorgestelde aanpak wordt veelbelovend en conceptueel sterk genoemd en maakt dat 2x de joker is ingezet om dit team te selecteren. Dit omdat ze vanuit de problematiek niet alleen een kritische houding hebben, maar dit ook vertalen in hun aanpak en het zichtbaar willen maken. Cocreatie en participatie met omgeving maakt onderdeel uit van hun idee.

5. Matthijs la Roi

De jury is enthousiast over het sterke en inspirerende portfolio van het relatief jonge team Matthijs la Roi en de aanwezige kennis van solartechniek binnen het team. De ervaring met participatieprocessen in publieke kunst en land art vormen een pre in deze challenge. De jury is

geïnspireerd door het doel dat dit team voor ogen heeft om nieuwe typologie voor het 21e-eeuws culturele landschap te ontwikkelen. Kritisch is de jury op het ontbreken van een echt gebiedsperspectief in de omschreven visie.

6. Paul de Kort

De jury beoordeelt de teamsamenstelling als hoog. Het is heel divers en ieder lid van dit team heeft vanuit zijn of haar studie en praktijk affiniteit en ervaring met één of meer aspecten van deze Design Challenge; energietransitie, biodiversiteit, ecologie, geluid(reductie), ruimtelijke kwaliteit en verbeelding. De eerste ideeën omtrent hun beeldende visie op 'schoonheid met een boodschap', waarmee ze de ecologie van een kwetsbaar natuurgebied willen verbeteren, én duurzame energie op te wekken, én stikstof-, geluid en licht te reduceren, maakt de jury enthousiast.

5. Hoe nu verder?

5.1. Planning

Het ontwerpproces dient logischerwijs gepland te worden rondom de door Kunstloc Brabant en Staatsbosbeheer gefaciliteerde expertmeetings en vóór de deadline voor het aanleveren van de ontwerpresultaten op zondag 28 maart 2021.

3 en 10 februari 2021	2 Expertmeetings (1 dagdeel per sessie)
28 maart 2021	Deadline aanleveren resultaten (2 x A0 poster)
16 april tijdens de Landschapstriënnale 2021	Posterpresentatie/expositie en feedback van de jury i.c.m. experts-/stakeholdersdialoogsessie tijdens de Landschapstriënnale 2021

5.2. Twee expertmeetings

Om de kwaliteit van de ideeën te verhogen en de ontwerprichting scherper te krijgen, voeden we de deelnemers met twee inspirerende expertmeetings waarin professionals uit het veld een inhoudelijke presentatie geven. Daarnaast zijn de experts beschikbaar voor het beantwoorden van vragen van de ontwerpteams (voor zover naar hun vermogen).

Gedurende de meetings blijven we schakelen tussen de verschillende schaalniveaus: locatie-specifiek (Strabrechtse Heide) en toepasbaar op andere vergelijkbare locaties.

Elke expertmeeting beslaat maximaal: een dagdeel.

Datum: 3 en 10 februari

5.3. Expositie en dialoogsessie tijdens de Landschapstriënnale 2021

Met de resultaten uit de Design Challenge streven we naar een landelijk en zelfs internationaal bereik. Daarom zullen de resultaten van de Design Challenge worden omgewerkt tot een posterexpositie op de Landschapstriënnale binnen het Landschapslaboratorium "Onze energie, Ons Landschap" in april 2021. Alle ontwerpen worden geëxposeerd, zo mogelijk fysiek, dan wel digitaal.

Daarbij wordt op 16 april een dialoogsessie georganiseerd, waarbij de ontwerpteams met de jury en experts/stakeholders in gesprek gaan over de benoemde oplossingsrichtingen en ontwerpen. En de toepasbaarheid daarvan binnen de benoemde casus en voorbeeld stellende vermogen voor andere, vergelijkbare plekken/situaties in Nederland. De vorm is i.v.m. corona maatregelen nog open. Deze activiteiten worden georganiseerd in nauwe samenwerking en afstemming met het Landschapslaboratorium Onze Energie Ons Landschap en projectleider Peter van Oers.

6. Contacten

Kunstloc Brabant

Hermelinde van Xanten, hermelinde.vanxanten@kunstlocbrabant.nl 06-51607243

Netty van de Kamp, netty.vandekamp@kunstlocbrabant.nl 06-41438845

Staatsbosbeheer

Jan Janse j.janse@staatsbosbeheer.nl 06 - 51 42 40 21